

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

**Studieprogram:
BBDBAC/BBLBAC**

Høst 2023

Kandidatnummere: 1634 og 1666

Tittel: Barnehageansatte, små barn og musikken i mellom

Fag: Musikk

Hoved begreper i oppgaven : Kommunikativ musikalitet og følelser

Side tall: 33

Stavanger

04.01.2024

dato/år

1. SAMMENDRAG

I denne bachelor oppgaven har vi forsøkt å svare på problemstillingen: Hvordan kommer den ansattes musikalitet til uttrykk i samspeilet med de yngste barna i barnehagen? Innledningen forklarer inspirasjon til oppgaven, bakgrunn for valg av tema og problemstilling samt videre oppbygning av oppgaven. Vi har benyttet oss av relevant teori om tilknytning, musikalitet, kommunikativ musikalitet, musikalitet og empati, og musikalitet og følelser som vi presenterer i teori kapittelet. Observasjonene er gjort av oss som ikke deltagende observatør i form av løpende protokoll, bruken av observasjon som metode har vi skrevet om i metode kapittelet. I observasjonene står i kapittelet observasjon, her hadde vi fokus på den ansatte og både barn og ansatte er anonymisert. Vi har i oppgaven tatt for oss to observasjoner mellom en barnehage ansatt og et barn mellom 1 og 2 år. Videre har vi analysert og drøftet utdrag fra observasjonene i lys av teori og fordelt denne delen inn i tema tilknytning, følelser og musikk. Dette kapittelet kaller vi Analyse og drøfting. Vi har valgt å gjøre en oppsummerende drøfting på slutten av dette kapittelet for å gjøre sammenhengen mellom de ulike temaene mer forståelig for leseren. Vi avslutter deretter oppgaven i kapittelet avslutning.

2. FORORD

Vi ønsker å rette en stor takk til de barnehageansatte som har vært inspirasjonen til denne oppgaven. Videre vil vi takke barnehagene og de ansatte på avdelingene hvor vi har hentet inn observasjonene. Ikke minst takker vi veiledere og forelesere som vi har vært heldige å ha innenfor emnet musikk som en del av barnehagelærer utdanningen. Tusen takk

3. INNHOLDSFORTEGNELSE

1. SAMMENDRAG.....	2
2. FORORD.....	3
3. INNHOLDSFORTEGNELSE	4
4. INNLEDNING.....	6
5. TEORI.....	8
5.1 Tilknytning.....	8
5.1.1. Bowlby	8
5.1.2. Fonagy	9
5.1.3. Winnicott.....	9
5.2 Hva betyr musikalitet?.....	9
5.2.1. Knudsens musikalske identiteter i barnehagesammenheng	10
5.2.2. Musikk og tilknytning	10
5.2.3 Ritualer	10
5.3 Kommunikativ musikalitet.....	11
5.3.1. Psykologisk evne.....	11
5.3.2. Samspill.....	12
5.4 Musikk og empati	13
5.5 Musikk og følelser	13
5.5.1. Stern	13
5.5.2. Følelser	15
5.5.3. Inntoning	15
5.5.4. Torill Vist.....	16
6. METODE.....	17
6.1. Valg av metode.....	17
6.2. Startfasen	17
6.3. Ulike observatørroller	18

6.4.	Arbeidet med observasjonene	18
6.5.	Etikk og feilkilder	19
7.	OBSERVASJONER.....	20
7.1.	Observasjon nr. 1: Leveringssituasjon med Victor og Wenche.....	20
7.2.	Observasjon nr. 2: Fingeren	20
8.	ANALYSE OG DRØFTING.....	22
8.1.	Observasjon nr. 1.....	22
8.1.1.	Utdrag.....	22
8.1.1.1.	Tilknytning.....	22
8.1.1.2.	Følelser	22
8.1.2.	Utdrag nr.2	23
8.1.2.1.	Tilknytning	23
8.1.2.2.	Følelser:	23
8.1.2.3.	Musikalitet.....	24
8.1.3.	Drøfting av observasjon nr.1	25
8.2.	Observasjon nr.2 Fingeren	26
8.2.1.	Utdrag nr.1	26
8.2.1.1.	Tilknytning.....	27
8.2.1.2.	Følelser	27
8.2.1.3.	Musikalitet.....	28
8.2.2.	Utdrag nr.2	28
8.2.2.1.	Følelser	28
8.2.2.2.	Musikalitet.....	29
8.2.3.	Drøfting observasjon nr.2.....	29
8.3.	Oppsummerende drøfting.....	30
9.	AVSLUTNING.....	31
	31
10.	LITTERATURLISTE.....	33

Barnehageansatte, små barn og musikken i mellom

4. INNLEDNING

Gjennom praksis og i livet som foreldre til barnehagebarn har vi opplevd å møte enkelte barnehageansatte som barna knytter seg raskt til og som får en spesiell plass hos barnet. I løpet av studiet bachelor i barnehagelærer har vi undret oss over hva det er med disse barnehageansatte som får til så gode samspill med barna? Hvilken utdanning nevnte barnehageansatte har varierte, noen var ufaglærte, andre var barne- og ungdomsarbeidere mens andre igjen var pedagoger.

Bit for bit har brikkene falt på plass. I barns utvikling lek og læring lærte vi om betydningen av trygge tilknytningspersoner for barna, og om tilknytningsteorien, hvordan barn trenger trygghet for å utforske verden, leke og lære. Men hvordan skulle vi som skal jobbe med barn skape disse trygge relasjonene? En ny forståelse fant vi i en musikktime hvor vi ble introdusert for Mallochs og Trevarthen teori om kommunikativ musikalitet. Trevarthen beskriver dette som det viktige samspillet mellom barnet og omsorgsperson, som er preget av gjensidig deltagelse, hvor omsorgsperson tilpasser sin klang, tonefall, rytme og gester til å møte barnet, der omsorgsperson og barn bytter på turtakning.

Med denne nye forståelsen så vi at musikk var mer enn å spille instrumenter, danse og synge. Vår musikalitet er altså en del av hvordan vi ser og møter andre på, en måte vi formidler og deler følelser på. Kanskje er det barnehageansattes musikalitet som kommer til uttrykk i disse gode samspillene med barna? Dette ønsket vi å undersøke nærmere. Problemstilling vår er følgende: Hvordan kommer den ansattes musikalitet til uttrykk i samspillet med de yngste barna i barnehagen? For å belyse problemstillingen har vi tatt for oss relevant teori og sammen med empiri drøftet og analysert. Oppgaven er strukturert på følgende måte. Først ett teori kapittel hvor vi presenterer teori med fokus på tilknytning, musikalitet, kommunikativ musikalitet, musikalitet og empati, og musikalitet og følelser. Videre har vi ett metode kapittel, hvor vi vil forklare hvordan vi gjennom observasjon har forsøkt å få innblikk i en praksis.

I analysen av observasjonene har vi kommet frem til følgende tema, tilknytning, følelser og kommunikativ musikalitet, hvor vi benytter oss av den innhentede teorien. Vi har valgt å drøfte noe underveis, for så å lage en drøftende oppsummering. Her vil vi forsøke å svare på problemstillingen, før det hele rundes av i en avslutning.

5. TEORI

5.1 Tilknytning

Fra barnet er født er det avhengige av andre for å få dekket fysiske behov, men også psykiske behov. Ved fysiske behov mener vi blant annet varme, mat, drikke og søvn. De psykiske behovene handler om trygghet, omsorg, kjærlighet, trøst osv. Tilknytningsteori tar for seg hvordan barnet i relasjon med omsorgspersoner kan få dekket sine psykiske behov og hvordan psyken påvirkes, skapes og kommer til uttrykk i relasjon med andre (Abrahamsen, 2015, s. 21). Som barnehagelærer er dette nyttig kunnskap for å hjelpe barna til å danne et godt grunnlag for god psykisk helse og trygge relasjonsbånd senere i livet.

5.1.1. Bowlby

En sentral teoretiker innenfor tilknytningsteori er John Bowlby, en britisk psykolog fra den øvre middelklassen som selv opplevde hva det kan gjøre med et barn når den trygge tilknytningen plutselig blir borte. Bowlby mente at barnets selvbilde vil bli påvirket av kvaliteten på relasjonene barnet har. Et barn som over tid opplever at de nære omsorgspersonene er der for barnet og viser dette gjennom å svare hensiktsmessig på barnets initiativ, føler at det er verdifullt for andre og dermed å være verdifullt for seg selv. Denne type relasjon kalles trygg tilknytning (Abrahamsen, 2015, s. 44).

Bowlby forklarer videre at selvbildet vårt vil prege oss videre i livet, ikke bare som barn, men helt inn i alderdommen. Man lager, ifølge Bowlby, indre arbeidsmodeller for relasjonsbygging som baserer seg på de tidlige relasjonene mellom barnet og omsorgspersonene. Det er disse arbeidsmodellene som vi benytter oss av når vi skaper nye relasjoner videre i livet (Abrahamsen, 2015, s. 44).

Trygg tilknytning er fra Bowlbys ståsted avgjørende for at barnet skal tørre å utforske verden. Bowlby beskriver den trygge omsorgspersonen som en trygg havn hvor barnet vet at det stadig kan komme tilbake til når det trenger trøst, oppmuntring eller omsorg (Abrahamsen, 2015, s. 54). Han mener en trygg omsorgsperson skal vente på barnets signaler om intensjon for å møte omverdenen, dette krever at omsorgspersonen forstår barnets signaler og svarer på disse

(Abrahamsen, 2015, s. 54). Med viktigheten Bowlby legger i trygg tilknytning er det kanskje ikke så rart at han hevder at trygg tilknytning er den beste livsforsikringen en person kan ha (Abrahamsen, 2015, s. 54).

5.1.2. Fonagy

Psykologen og psykoanalytiker Peter Fonagy fra Ungarn baserer seg på Bowlbys teori om relasjoner når han hevder at det er indre arbeidsmodeller som igjen er basert på relasjoner og kvaliteten av disse relasjonene som påvirker hvordan vi arbeider med eller håndterer følelsene og tankene våre. Fonagy mener også at den tryggheten vi har i møte med verden kan komme fra de relasjonene vi har opplevd (Abrahamsen, 2015, s. 45).

Fonagy er en av flere som er enige om tre sentrale samspillsfenomen som er avgjørende for et godt nok samspill mellom de yngste barna og omsorgspersonene. Disse samspillfenomenene går på hvor godt den voksne klarer å dele fokus, intensjon og ikke minst følelser med barnet (Abrahamsen, 2015, s.21). Fonagy hevder at den voksne kan utbrodere det felles fokuset mellom barn og voksen ved å bruke mimikk, gester og ord. I et slikt samspill er det, ifølge Fonagy, nødvendig at barn og voksen kan lese og speile hverandre (Abrahamsen, 2015, s. 21).

5.1.3. Winnicott

Donald Woods Winnicott var britisk barnelege og psykoanalytiker som hadde særlig fokus på barns tilknytning. Han mente at barn er klare og søkende for samspill med andre allerede fra fødselen av, og i likhet med Fonagy at det er tre sentrale samspillsfenomen som må være der for å få gode nok samspill, den voksnes evne til å dele fokus, følelser og intensjoner med barnet (Abrahamsen, 2015, s. 21). Winnicott beskriver omsorgspersonen som barnets emosjonelle livslinje, at barnet kan få sine emosjonelle behov dekket og balansert igjennom relasjon med omsorgspersonen.

5.2 Hva betyr musikalitet?

”Musikalitet er et fundamentalt aspekt i et menneskeliv for å erfare og utforske sin væren i verden.” -definisjon av Elin Angelo. (Kulset, 2021, s. 21) Dette kan forstås som en måte å

samspille med verden rundt oss. Denne definisjonen på musikk er en fin inngang i hvordan vi ønsker å formidle våre tanker om musikk, musikalitet, og viktigheten av musikalitet i samspill med de yngste i barnehagen (Kulset, 2021, s. 21).

For å gå videre inn i hvilken definisjon av musikk vi ønsker å utforske her, vil vi se nærmere på begrepet kommunikativ musikalitet (Kulset, 2018 s. 53). Dette kommer vi til å gå dypere inn i senere i teksten.

5.2.1. Knudsens musikalske identiteter i barnehagesammenheng

Jan Sverre Knudsen har en studie som viser til forskjellige musikalske identiteter i barnehagen. Den ene blir kalt omsorgspersonen, altså en person som bruker kommunikativ musikalitet i sitt arbeid med de yngste. At denne personen blir kalt omsorgsperson viser til det vi ønsker å formidle gjennom denne oppgaven, altså viktigheten av kommunikativ musikalitet i samspillet med de yngste, hvordan dette kommer frem i alle de små, magiske hverdagsøyeblikkene. Han kaller disse ulike musikalske identitetene for musical pathfinders. (Knudsen et al, 2018, s. 35)

5.2.2. Musikk og tilknytning

Den livsnødvendige tilknytningen. Som nevnt er vi mennesker fra spedbarnsalder helt avhengig av å kunne knytte oss til et annet menneske. Det handler om å gi barnet en følelse av at, jeg er her, jeg passer på deg, hos meg er du trygg. Hos de aller minste i barnehagen, er det ekstra viktig å kunne formidle dette uten et verbalspråk. Så hvordan kommuniserer man dette? Ellen Dissanayakes påstår at det er derfor naturen ga oss musikken, nettopp for å kunne formidle dette aller viktigste, uten ordene som, ikke bare er uforståelige, men kanskje også uviktige i denne sammenheng. Forskning som er blitt gjort hos nyfødte viser at fra begynnelsen velger barnet menneskestemmen foran andre lyder, dette kan gi oss en antydning på at vi mennesker er programmerte til å søke stemmen til mennesker, noe som i fra naturen sin side vil øke overlevelses sjansene til barnet (Kulseth, 2021, s.49). Motherese, som Trevarthen beskriver i boken «communacative musicality», kan ses på som starten på kommunikativ musikalitet. (Malloch & Trevarthen, 2009, s.188)

5.2.3 Ritualer

Kulseth beskriver motherese, som hun kaller den syngende bablingen, som et ritual. Det kan man se gjennom hvordan omsorgspersonen snakker til barnet, og deretter blir svart med barnets lyder i en melodiøs rytme. Her vil ofte omsorgspersonen herme etter den lilles tonefall, og vi ser da hvordan det er en fin rytme i kommunikasjonen. Denne kommunikasjonen inneholder ikke bare lyder, men er også full av ansiktsuttrykk som omsorgspersonen og barnet hermer etter hverandre med. Dette kan fortsette over tid, og det er derfor viktig å gi barnet nok tid til å svare. (Kulseth, 2021, s.51) Denne måten å kommunisere på og musikalsk atferd er biologisk tilpasset ifølge Dissanayake (s.50)

Dissanayake nevner et såkalt ritual, eller ritualisert atferd. Man kan bruke visse momenter som kan være med å forklare oss hva ritualet består av. Vi kan se nærmere på 5 adferdsmønstre som i ritualiseringen a) formaliseres eller forenkles, b) repeteres, gjerne rytmisk, c) det kan foregå i enten et rytmisk mønster eller i en jevn puls, d) er noe som overdrives og forstørres i tid og sted, e) kan være noe som ytterligere forsterkes med utstyr eller særskilt bekleddning. Dissanayake påstår at disse ritualene er utviklet for å vise omtanke og omsorg, både når det gjelder i gruppe og individuelt. Det nevnes to livsviktige funksjoner som ritualer kan sikre. Den ene er at det bestemmer hva individet kan gjøre under usikre forhold, og at dette kan lindre skadelige effekter av stressresponser som eventuelt dukker opp. Den neste funksjonen sies og kunne gi følelser til gruppen, som tillit og tilhørighet, og dermed inkludere gruppens medlemmer både følelsesmessig, fysisk og nevrologisk. Dette kan igjen føre til tillit og samhold (Kulseth, 2021, s.52).

5.3 Kommunikativ musikalitet

Vi ser på musikalitet som noe alle har medfødt, og som en nødvendighet for kommunikasjon oss mennesker imellom. For å gå videre inn i hvilken definisjon av musikk vi ønsker å utforske her, vil vi se nærmere på begrepet kommunikativ musikalitet. Malloch og Trevarthen har gjennom sin forskning kommet frem til at dette er noe mennesker er født med, og en måte å dele emosjonell mening, gjennom musikalske parametre som gester, puls, stemme, bevegelse og rytme. (Malloch & Trevarthen, 2009, s.4)

5.3.1. Psykologisk evne

Når vi kommuniserer med små barn kommer denne musikaliteten tydelig til uttrykk og er helt avgjørende for å kunne dele et emosjonelt innhold som trygghet, omsorg, trøst og empati. Bowlbys tilknytningsteori er som nevnt derfor svært relevant. Flere forskere, blant annet innen biologi, evolusjonsteori, arkeologi, semiotikk, nevrologi og matematikk, har kommet til flere meninger om hvorfor og hvordan vi mennesker er musikalske, og en fellesnevner de kommer med er at de ser på musikk som en psykobiologisk evne, en evne som ligger som et grunnlag for all menneskelige kommunikasjon. (Kulseth, 2021, s.54) Cross og Morley i Malloch og Trevarthen (2009, s.76-77) sier at når man musiserer tar man momenter som gjensidige bevegelser, stemmebruk og ansiktsuttrykk i bruk. Disse er til stede ved alle sosiale situasjoner, og her vil man også se likheten til Malloch og Trevarthen sin definisjon på kommunikativ musikalitet. (Malloch & Trevarthen, 2009, s.4)

5.3.2. Samspill

Musikken i samspillet er altså et uttrykk for handling, noe som Christopher Small nevner i Kulseth ved begrepet musicking, Small sier at musikk er noe man gjør sammen, noe relasjonelt. Han påstår at det ikke er musikken i seg selv som er “kunstverket”, men at meningen med den musikalske handlingen finnes i relasjonene mellom mennesker (Small i Kulseth, 2021, s.55). Dette finner man i alle situasjoner der mennesker er i samspill. I vår oppgave handler dette om samspillet mellom små barn og deres omsorgspersoner.

Torill Vist lener seg på teorien til Daniel Stern, og skriver om at det er det musikalske aspektet av samspillet som skaper det nære, det empatiske, samstemtheten og bekreftelsen, heller enn begrepsinnholdet. Hun skriver videre om begrepet kommunikativ musikalitet til Malloch og Trevarthen, og hvordan barnet selv kan være med på å styre samspillet, og at det er nettopp dette som gjør det mulig med emosjonell deltagelse fra begge sider. I starten er det disse emosjonelle stemningene som blir gjengitt i samspillet. Begrepet affektiv inntoning til Stern er også essensielt å nevne her, da dette er med på å kommunisere empati og innlevelse fra den voksnes side, men dette vil vi gå dypere inn på senere. (Vist, 2013, s.79)

5.4 Musikk og empati

Empati kan grovt sett deles inn i 3 forskjellige grupper, kognitiv empati, emosjonell empati og medfølelse empati. Gjennom musisering har forskere gjort flere forskjellige eksperimenter som viser at vi mennesker får mer empati gjennom musikalske samværsformer. Disse forsøkene er gjort på både barn og voksne, der de har sett på forskjellene på prososiale handlinger blant de som har utøvet musisering sammen, her sang og dans, og de som kun har hatt andre samværsformer uten musikk. Her kommer flere faktorer inn. Imitasjon er noe som skjer i både sang, dans, og i samspill med våre minste. Et annet begrep som Kulseth nevner er entrainment, som handler om å synkronisere seg til andres menneskers puls eller ytre bevegelse. Ved å justere oss etter hverandres puls vil man også kunne tilpasse oss barnets følelsesmessige tilstand.

(Kulseth, 2021, s. 75) I de nære samspillene vil man tydelig se behovet for fleksibilitet, det å justere seg etter den andre, gjennom puls og melodi blant annet. Dette er også en viktig del av det å musisere sammen. Desinteressert velbehag er et annet moment som blir nevnt. Det handler om “det skjønnne”, noe abstrakt, og beskriver den følelsen man får når man opplever et velbehag gjennom musikken man ikke ønsker skal ta slutt. Det gir oss en følelse av å være sammen, og er også med på å øke vår empati. (s.76) Når man snakker om musikalsk kommunikasjon kan man se hvordan det bidrar til en forståelse av barnets, eller den voksnes intensjoner gjennom felles oppmerksomhet, noe som fremmer intersubjektivitet, som Stern også beskriver viktigheten av. (Haugen, 2013, s.51) Med andre ord kan man si at musikk fremmer empati.

5.5 Musikk og følelser

5.5.1. Stern

Daniel Stern var en amerikansk utviklingspsykolog og psykoanalytiker som introduserte en teori om utvikling av barnets selvopplevelse. I Sterns teori ser man på barnet som en som har sine egne subjektive opplevelser. Man ser særlig på barnets kroppslige uttrykk og fornemmelser, slik vil denne teorien kunne belyse den førspråklige kommunikasjonen. Stern mente selvet blir til i relasjon med andre og gjennom barnets selvopplevelse. Videre pekte Stern på de tre første leveårene som spesielt viktige for å forme hvordan vi organiserer erfaringene våre videre i livet. (Haugen, 2013, s.51)

Stern deler utviklingen av barnets selvopplevelse i fem domener som kommer til syne i form av ulike relasjonsformer. For relevansen i oppgaven vil vi presentere tre av dem som omhandler nonverbal kommunikasjon. Stern kaller dem det gryende selv, kjerneselvet og det intersubjektive selvet. (Haugen, 2013, s.51)

Det gryende selvet

I alderen 0-8 uker begynner barnet å skape mening og sammenheng av det som det opplever gjennom sansene, dette kaller Stern for amodal persepsjon. (Haugen et al., 2013, s.54). Stern mente at barnet er født med all den sansekapasitet som skal til for amodal persepsjon. Barnet opplever gjennom samspill med andre å være til, og forhåpentligvis å være verdsatt og at noen er glad i det. Hvordan barnet blir møtt i samspill i dette domene vil påvirke hvordan barnet finner ro og harmoni på egen hånd senere i livet. (Haugen, 2013, s.54).

Kjerne selvet

Ved 2-3 måneders alder opplever barnet ifølge Stern at det er i stand til å bruke kroppen til å påvirke omverdenen. Barnet kan for eksempel strekke seg etter en leke. Barnet begynner å oppleve mønster i egne følelser, kontinuitet i tid og en kroppslig helhet. (Haugen, 2013, s.57). Samspill i dette domene tar utgangspunkt i initiativ, oppmerksomhet og følelser. Samspill med selvregulerende andre i denne perioden danner grunnlag for hukommelse videre i livet, barnet vil kunne utvikle en indre ledsager, et minne fra et samspill som bidrar til at barnet kan finne ro og velvære. (Haugen, 2013, s.57).

Det intersubjektive selv

I 6-12 måneders alder opplever barnet, ifølge Stern, at det har et indre liv med følelser, motiver og intensjoner. I tillegg forstår barnet at andre også har indre liv. Barnet opplever at det kan formidle intensjoner og indre subjektive opplevelser med andre og å bli forstått. Barnet kan også følge andres fokus. Samspillet er preget av et felles fokus og sammen oppdage verden. Barnet bruker både kroppen og lyder for å kommunisere, og tolker den andres kroppsspråk, ansiktsuttrykk, tonefall og lydnivå for å forstå den andres intensjoner, motiver og følelser. (Haugen, 2013, s.62).

5.5.2. Følelser

Om følelser sier Stern at vitalitetseffekten eller følelsestonen, altså følelsenes mobilisering, intensitet og varighet, lager en grunnstemning og preger opplevelsesverdenen vår. Samspill med andre, kultur og temperament vil ifølge Stern påvirke vitalitetseffekten (Haugen, 2013, s.55)

Følelserepetoaret blir ifølge Stern til ved at barnet opplever voksnes følelsesuttrykk og hvordan man uttrykker følelser på. Barnet imiterer følelsesuttrykkene, og internaliserer det ved å legge til egne følelsesnyanser. Stern mener dette blir det følelsesmessige grunnlaget for empati, kjærlighet, tillit, tilknytning, vennskap og kjærlighet (Haugen, 2013, s.55).

Motivasjon for å utforske verden og å lære kommer, fra Sterns standpunkt, fra vitalitetsfølelsen, denne vitalitetsfølelsen vil også påvirke kvaliteten på det barnet opplever og lærer. Når barnet gjenkjenner en opplevelse vil det også gjenkalle følelsene som det hadde da opplevelsen fant sted. (Haugen, 2013, s.55).

Følelsene kan ikke formidles godt nok gjennom det verbale språket, mente Stern. Han lente seg på Susanne Langers teori. Langers hevder at følelser og ord er for ulike i strukturen til at ord kan formidle følelser godt nok. Musikkens struktur og form er mer lik følelsenes struktur og form og vil derfor være bedre for å formidle følelsene (Vist, 2013, s.88 og 89).

5.5.3. Inntoning

Inntoning handler om formidling og forståelse av følelser, og den indre opplevelsesverdenen. Vi vil her beskrive fire vesentlige varianter. I tillegg vil vi ta for oss Sterns begrep sosial referering.

Affektiv inntoning handler om kommunikasjon av opplevelsesverden, det er en ikke-verbal kommunikasjon som formidles gjennom følelsesuttrykk og hvordan disse igjen blir besvart. Den affektive inntoningen finner sted når den andre svarer på barnets følelsesuttrykk på en måte som fanger intensiteten, varigheten og formen. Ved at den andre svarer barnet på en annen måte enn slik barnet uttrykte seg viser det at den andre har forstått barnets indre opplevelsesverden.

(Haugen, 2013, s.55). Barnet kan her speile seg i den voksnes affektive inntoning, og kan oppleve å få validert sine følelser, men også hjelp til å finne indre balanse i sine følelser og opplevelsesverden.

Så har vi manglende affektiv vitalitet hos den voksne. I et samspill hvor den voksne ikke viser følelser eller svarer på barnets følelsesuttrykk vil barnet mangle muligheten til å speile sine egne følelser eller respondere på den voksnes følelser. Et slik samspill gir ikke grobunn for følelsen av et emosjonelt fellesskap. Hamilton i Haugen kaller dette for et null budskap og hevder at den manglende affektive vitaliteten hos den voksne kan fremprovosere apati, frustrasjon eller aggresjon hos barnet. (Haugen, 2013, s.62).

Selektiv inntoning betyr at den voksne definerer hvilke følelsesuttrykk hos barnet den voksne responderer på og hvordan. Utfallet kan bli at barnet stenger inne enkelte følelser fra omverdenen, og dermed at noen følelsesopplevelser får mening for barnet mens andre ikke. (Haugen et al., 2013, s.63).

Misinntoning vil si at den voksne benytter seg av barnets søking etter intersubjektiv deling til å endre barnets indre opplevelsesverden til å passe den voksnes behov. Barnet kan da risikere å gi slipp på egne følelser og opplevelsesverden. (Haugen, 2013, s.63).

Sosial referering er et av Sterns begrep, han benytter begrepet om hvordan barnet leser følelsesuttrykk hos den voksne når det vurderer trygghet, fare, godt eller ondt. Dermed blir den voksnes affektive vitalitet vesentlig for hvordan barnet opplever og utforsker verden. (Haugen, 2013, s.62).

5.5.4. Torill Vist

Professor og forfatter ved Oslo met, Torill Vist, har forsket på den tidlige barndommen i sammenheng med musikk og følelser. Hun hevder at det er grunnleggende i utviklingen av empati at barnet får kjenne på egne følelser. Ved at barnet får lov og hjelp til å uttrykke og forstå egne følelser vil det lettere kunne kommunisere egne følelser og forstå andres. Dette påstår Vist er en viktig sosial kompetanse, hun mener dessuten at det er gunstig for barnet å kunne uttrykke følelsene i en estetisk form som «kan gjøre uttrykket mer sosialt akseptert» som hun skriver i boka Småbarnspedagogikk. (Vist, 2013, s.96).

6. METODE

6.1. Valg av metode

I vår empiriske oppgave har vi valgt observasjon som metode. Når vi først gikk gjennom problemstillingen, så vi at for å få et godt nok bilde av det vi ville finne ut av, var vi nødt til å ta i bruk observasjon. I vårt forarbeid så vi raskt at dette «magiske» vi er på utkikk etter, ofte ikke blir snakket om. At det er «noe» der, men muligens som skjult kunnskap? At de ansatte som har slike gode, trygge samspillsmønstre med de minste, er de selv klar over hvorfor?

Vi ble enige om at intervju ikke var veien å gå i vår forskning, men at observasjon derimot, det å studere det folk gjør, heller enn hva de sier, ville gi oss mer nøyaktige funn (Aksel Tjora, 2010, s. 38)

Som observatør i barnehage er det mye inntrykk å ta innover seg. Vi valgte å være ikkedeltagende observatører. Denne avgjørelsen tok vi på bakgrunn av at våre tidligere erfaringer i praksisfeltet har vist oss at for å kunne observere på en god måte, ved løpende protokoll, kreves det noen ganger å være utenfor situasjonen. Vi reflekterte rundt dette, og kom frem til at dette var den beste observasjonsmetoden for vår forskning. (Dalland, 2022, s. 113)

Når vi var i barnehagen for å observere satt vi på gulvet i et hjørnet lengst borte fra barna slik at vår tilstedeværelse skulle ha minst mulig påvirkning på våre observasjoner. Det var allikevel viktig for oss å hilse på barna, fortelle at vi var der for å se hvordan de hadde det i barnehagen, og at vi skulle sitte og skrive litt i boka vår. Om barna tok initiativ til kontakt under observasjonene våre responderte vi på en naturlig måte, men la samtidig ikke opp til videre samspill.

6.2. Startfasen

Vi var og observerte på en avdeling med 9 barn mellom 1 år og 3 år der det var 3 ansatte. Vi var på besøk over noen dager, der vi fikk tatt flere fine observasjoner, men måtte til slutt velge ut noen få å fokusere på. Før observasjonene startet tok vi kontakt med aktuelle barnehager, og fikk god respons hos spesielt en av dem. Vi valgte å fortsette kontakten der. Vi sendte en del informasjon om både oss, den aktuelle problemstillingen og litt informasjon om hva observasjonen kom til å innebære. Vi følte det var viktig at de fikk kjennskap til oss på forhånd,

og var derfor tydelige når vi kom på hvem vi var, og hva vi ønsket å få ut av disse observasjonene. Med dette forsøkte vi å legge til rette for at det ble mest mulig naturlig og trygt for både barn og voksne på avdelingen. (Dalland, 2022, s. 107)

6.3. Ulike observatørroller

Da vår forskning gikk ut på å se på samspillet mellom de ansatte og de yngste barna, var det naturlig å velge kvalitativ observasjon, da det gir oss et mer helhetlig bilde av det som skjer. Løkken og Søbstad beskriver kvalitativ forskning som noe som går mer på det relasjonelle, fremfor det individuelle som kan kalles kvantitativ. (Løkken og Søbstad, 2017, s. 46) I en kvalitativ observasjon er det viktig å være bevisst på vår egen rolle i forskningen. Når man observerer er våre sanser avgjørende, sammen med vår oppfatning av det som skjer rundt oss. Dette kaller vi persepsjon, altså summen av det vi sanser, oppfatter og hvordan vi tolker dette basert på våre tidligere erfaringer og kunnskaper. (Løkken og Søbstad, 2017, s. 41) Vi så raskt at det å være helt objektiv i våre observasjoner var vanskelig, og at vårt fokus ble farget av hva vi ønsket å finne. Dette var viktig å være bevisst på, både på godt og vondt. Det å allerede ha en plan på hva vi ønsket å se etter, gjorde nok at vi fikk gå dypere inn i detaljer av observasjonen vi muligens ikke hadde sett ellers. Vi opplevde også å stoppe midt inne i en observasjon, fordi det hendte noe på sidelinjen vi oppfattet som mer relevant for vår forskning.

Som nevnt valgte vi å ha løpende protokoll som observasjonsmetode. Både som nevnt i Løkken og Søbstad, og gjennom våre erfaringer fra våre tidligere praksiser, ser vi at dette er en av de vanligste observasjonsmetodene i barnehagefeltet. (s. 52)

6.4. Arbeidet med observasjonene

På forhånd av våre observasjoner snakket vi en del om hva vi ønsket å få ut av observasjonene våre. Vi reflekterte en del rundt diverse måter og observere på, og tidsbruken på dette. Vi informerte de ansatte om vår problemstilling og observasjonsmetode både på forhånd, men også da vi kom til barnehagen. Under våre observasjoner erfarte vi at det var mye data på svært kort tid, derfor var det viktig for oss å ikke ta for lange observasjoner, men gi oss selv muligheten til å fylle inn data der noe hadde forsvunnet under selve observasjonen. For at det skulle bli så nøyaktig som mulig var dette noe som måtte skje rett etter den aktuelle observasjonen. En annen

ting vi oppdaget var at ved denne type observasjon, altså på det relasjonelle, selve samspillet mellom barnehageansatte og barn, var det viktigere for oss å observere korte øyeblikk, men heller gå dypere, enn å observere over lengre tid, men overfladisk.

Etter observasjonene var tatt, renskrev vi dem. Her var det også viktig for oss å se på hvilke observasjoner som ga oss mest mulig data om vår aktuelle problemstilling. Gjennom analyse og drøfting har vi jobbet kontinuerlig med disse observasjonene, i lys av teorien vi har funnet.

6.5. Etikk og feilkilder

Vi nevnte kort litt om vår persepsjon, og at det å være objektiv bak observasjonen opplevdes som tidvis utfordrende. Når man observerer, tolker og analyserer er det viktig å være bevisst på eventuelle feilkilder. Vi som observatør er derfor den største feilkilden (Dalland, 2022, s. 109) Forskningseffekten, altså det at menneskene som blir observert kan endre atferd under selve observasjonen er noe vi ønsker å se nærmere på. De ansatte som ble observert under vårt forskningsprosjekt var på forhånd informert om at vi ønsker å studere samspillet mellom de ansatte og de minste på avdelingen. Det kan da tenkes at de ansatte har vært mer bevisst på hvordan de har vært i møte med barna mens vi var og observert, enn de ellers ville ha vært. Dette kan gi oss et urealistisk bilde, spesielt i starten. Det å være bevisst dette under våre tolkninger er derfor viktig. (Dalland, 2022, s.125) Andre feilkilder kan være både første, og siste inntrykket vårt. I startfasen av vår observasjon ble vi godt tatt imot, vi fikk se eksempler på gode samspill mellom voksen og barn, og satt dermed igjen med en følelse av at her hadde vi kommet en plass der vi kom til å se mange gode samspillsituasjoner. Hadde de ansatte møtt oss annerledes kan det hende vi hadde satt oss ned og startet våre observasjoner med et allerede farget syn på at her var det lite å hente. Det var som tidligere nevnt også øyeblikk der barna tok kontakt under observasjonene og vi fikk små avbrudd, dette kan man også kalle feilkilder. (Løkken og Søbstad, 2017, s.60) Andre etiske hensyn vi har vært bevisst på er taushetsplikt, det å passe på at all observasjon er anonymisert, og at det kun er brukt til selve bacheloroppgaven er viktig for oss. (Dalland, 2022, s. 126)

7. OBSERVASJONER

7.1. Observasjon nr. 1: Leveringssituasjon med Victor og Wenche

Victor (1,5): (kommer inn i garderoben med mor, gråter høyt.)

Wenche (barnehageansatt): «hei» (rolig stemme)

Wenche: «Victor, huff kom hit du» (rolig stemme, og tar barnet inntil seg. Fortsetter å prate med rolig, monoton stemme, gynger frem og tilbake og stryker rytmiske på ryggen til barnet.)

Victor: (gråter roligere og får en fast rytme)

Wenche: (stryker og vugger i takt med Victors rolige gråt/lyder.)

7.2. Observasjon nr. 2: Fingeren

Trine (1,5): (Tar frem en finger og viser til Peder (barnehageansatt))

Trine: «Au» (øynene er store og blanke, munnen går i en opp-ned U)

Peder: (tar fingeren opp til munnen) «Jeg skal spise den.» (lager smattelyder og lager tyggebevegelser med munnen mens han beveger hodet frem og tilbake, har smale øyne).

Trine: (trekker hånden raskt til seg, gråter.)

Peder: «Nei, huff, jeg bare tullet» (rolig stemme, holder rundt barnet og endrer ansiktsuttrykk, munnen går i opp-ned U, øynene blir åpnere, øyenbrynene går opp)

Peder: (ser på fingeren til Trine) «Du ville vise meg at du hadde vondt i fingeren så tullet jeg bare med deg. Huff» (rolig og litt lys stemme. Holder rundt Trine og bøyer seg litt ned).

Trine: «Ja» (sukker og ser opp på Peder).

Peder: (blåser på fingeren og smiler forsiktig mot Trine).

Trine: (smiler tilbake, tar opp en spade).

Peder: (smiler) «Skal vi lage kake?»

Triner: (smiler stort tilbake og nikker og graver)

8. ANALYSE OG DRØFTING

I denne delen av oppgaven vil vi analysere observasjonene av samspill mellom barnehageansatte og små barn i barnehagen. Vi vil se etter følelsesuttrykk hos barna og den ansattes kommunikative musikalitet i samspillet med barnet. Funnene vil videre drøftes i lys av nevnt tematikken tilknytning, kommunikativ musikalitet og følelser. Vi starter med observasjonen av leveringssituasjonen med Victor og Wenche.

8.1.Observasjon nr. 1

Den første observasjonen vi vil forsøke å analysere og drøfte er i en leveringssituasjon om morgenen på en småbarnsavdeling.

8.1.1. Utdrag 1

Victor (1,5): (kommer inn i garderoben med mor, gråter høyt.)

8.1.1.1. Tilknytning

Når vi vet at gråten til Victor oppstår i en leveringssituasjon i barnehagen så kan vi støtte oss på Bowlby og Winnicott, som kaller den trygge tilknytning til omsorgspersonen for den beste livsforsikringen og den emosjonelle livslinjen til barnet (Abrahamsen, 2015, s.21 og 44), kan vi tolke det dit hen at barnet føler en utrygghet eller sorg når det skal skilles fra mor.

8.1.1.2. Følelser

Victor er 1,5 år gammel, han er ifølge Stern da i en periode av livet som vil påvirke hvordan han organiserer og føler rundt videre erfaringer i livet (Haugen, 2013, s.51). Skal vi følge Stern videre så kan vi antyde at Victor er i en prosess hvor han oppdager seg selv og omverdenen. Hvem Victor ser seg selv som formes i relasjon med andre i denne perioden i ulike domener (Haugen, 2013, s.51). Stern hevder at barnet er kapabelt til å skape mening av de inntrykk det får gjennom sansene, det vil si amodal persepsjon, allerede fra fødselen av, dette er en del av hva Stern kaller opplevelsen av det gryende selvet (Haugen, 2013, s.54). Victor later til å være i stand til å

kommunisere gjennom kroppen og lyder og dermed formidle sitt indre liv med andre, dette er en del av den selvopplevelsen som Stern kaller det intersubjektive selvet (Haugen, 2013, s.62).

Videre skal vi se på hvordan og hvorvidt Wenche svarer på Victors gråt.

8.1.2. Utdrag nr.2

Wenche: «Victor, huff kom hit du» (rolig stemme, og tar barnet inntil seg. Fortsetter å prate med rolig, monoton stemme, gynger frem og tilbake, og stryker rytmiske på ryggen til barnet.)

Victor: (gråter roligere og får en fast rytme.)

Wenche: (stryker og vugger i takt med Victors rolige gråt/lyder.)

8.1.2.1. Tilknytning

Vi ser at Wenche svarer på Victors følelsesuttrykk ved å prate med en rolig stemme, holde ham inntil seg mens hun stryker ham rytmisk på ryggen og gynger frem og tilbake på føttene. Victors gråt blir roligere og får en fast rytme, derfor kan det virke som om Wenche har svart hensiktsmessig på gråten. Ifølge tilknytningsteoretikeren Bowlby vil det å svare hensiktsmessig over tid føre til at barnet føler at det er verdt å være glad i, dermed vil barnet etter hvert også se på seg selv som verdifull, det er dette Bowlby betegner som en trygg tilknytning (Abrahamsen, 2015, s. 44).

Fonagy og Winnicott peker på viktigheten av tre samspillsfenomen som må være til stede for et godt nok samspill mellom barnet og omsorgspersonen, i denne sammenheng Victor og Wenche. Disse fenomenene er den voksnes evne til å dele fokus, følelser og intensjoner (Abrahamsen, 2015, s. 21). Det kan tyde på at Wenche bruker denne evnen i samspillet med Victor når hun viser med gester og tonefall at hun forstår barnets følelser og fokus. Hun viser dette gjennom det rolige tonefallet, gjennom å holde Victor inntil seg stryke ham rytmisk på ryggen mens hun gynger frem og tilbake på føttene.

8.1.2.2. Følelser:

Victors gråt blir besvart med en annen modalitet enn gråt. Gjennom å svare på gråten med å holde Victor inntil seg, stryke ham på ryggen og gynging viser Wenche at hun har forstått gråten som

følelsesuttrykk. Det er dette Stern kaller affektiv inntoning, Wenche toner seg inn på Victors opplevelsesverden og følelser på en måte som ser ut til å hjelpe Victor å finne ro (Haugen et al. 2013, s.55).

Wenche kan virke som hun deler en følelse av ro og trygghet med Victor gjennom følelsesuttrykkene rolig stemme, rolige, rytmiske bevegelser og å holde Victor inntil seg. Det kommer vi tilbake til i musikkdelen av analysen og drøftingen. Både Stern og Fonagy mener barnet leser og speiler seg i den voksnes følelsesuttrykk (Haugen, 2013, s.55) (Abrahamsen, 2015, s. 21). Vi kan dermed se på endringen i Victors gråt som en form for speiling av Wenches ro. Sterns teori om selvopplevelse belyser at hvordan barnet blir møtt på sine følelsesuttrykk de tre første leveårene vil påvirke hvordan barnet finner ro og opplever verden senere i livet (Haugen, 2013, s.51).

Stern hevder at samspill med en selvregulerende andre i denne perioden kan danne grunnlag for hukommelse og hjelpe barnet å skape en indre ledsager, et minne om en selvregulerende andre som hjelper barnet å finne ro og velvære (Haugen, 2013, s.57).

Torill Vist på sin side skriver om viktigheten av å kjenne på egne følelser (Vist, 2013, s.96). Vi ser i utdraget at Wenche validerer og anerkjenner Victors følelser ved å la ham gråte i armene hennes. Vist mener det er viktig for barnet å kjenne på egne følelser for å kunne "bearbeide og reflektere over sin egen indre tilstand". Videre vil dette hjelpe barnet og forstå seg selv og dermed også kunne bedre uttrykke sine egne følelser, noe som Vist hevder er en viktig sosial kompetanse (Vist, 2013, s.96). Ved å forstå sine egne følelser vil barnet også få et grunnlag for å forstå andres følelser gjennom den andres følelsesuttrykk, dermed skriver Vist at dette igjen gir grunnlag for empati (Vist, 2013, s.96).

8.1.2.3. Musikalitet

Den rolige stemmen, gyngingen frem og tilbake, og den rytmiske strykningen kan alle være musikalske uttrykk hvis vi følger teorien om kommunikativ musikalitet til Trevarthen og Malloch. Disse beskriver noen musikalske parametre som gester, puls, stemme, bevegelse og rytme som vi ser tas i bruk her (Malloch & Trevarthen, 2009, s.4). Malloch og Trevarthen beskriver videre viktigheten av kommunikativ musikalitet som en måte å formidle og forstå

emosjonelt innhold som trygghet, omsorg, trøst og empati. Dette kan vi se videre når Victor roer seg ned, og gråten blir roligere og mer rytmisk. I likhet med Malloch og Trevarthen kan vi støtte oss på Cross og Morleys teori som hevder at man gjennom musiske samspill tar momenter som gjensidige bevegelser, stemmebruk og ansiktsuttrykk i bruk. Igjen er dette momenter som vi kan se i observasjonen vår der Wenche tilpasser tonefall og volum, og bruker rytme og puls til å roe Victor. Vi ser videre hvordan Victors gråt speiler seg i rytmen av Wenches bevegelser. (Cross og Morley, 2009, s.76)

Dissanayake mener at naturen ga oss musikken nettopp for å kunne kommunisere følelsen av trygghet og kjærlighet uten et verbalspråk. På grunn av Victors respons kan det se ut som at Wenches måte å møte Victor på gjennom kommunikativ musikalitet har gitt Victor en følelse av å bli sett, passet på og være trygg. (Kulseth, 2021, s.52) Wenche kan være det som Knudsen beskriver som omsorgsperson i sin teori om musikalske identiteter som vi finner i barnehagen. Ifølge Knudsen vil den såkalte omsorgspersonen bruke sin musikalitet til å fremme trygghet og omsorg i barnehagen. (Knudsen et al, 2018, s. 35)

Her kan vi også se litt nærmere på disse såkalte ritualene, eller ritualisert atferds som Dissanayake nevner. Det kommer frem 5 adferdsmønstre, men vi vil spesielt se på to som vi tenker er relevante i vårt utdrag av observasjonen. Hun nevner både at det kan repeteres, gjerne rytmisk, og at det kan foregå i et rytmisk mønster eller i en jevn puls. Vi observerte at Wenche både gynget i en jevn puls, og stryker Victor rytmisk over ryggen. Dette kan ifølge Dissanayake være med på å vise omsorg og omtanke. De nevnte ritualene påstås å ha to livsviktige funksjoner ifølge Dissanayake, den ene er at det er med på å bestemme hva man gjør under forhold som er usikre, og at det da kan lindre skadelige effekter av stressrespons. Den andre funksjonen skal kunne gi følelser som tillit og tilhørighet, og dermed også bidra til følelsesmessig, nevrologisk og fysisk tilhørighet (Kulseth, 2021, s.52).

8.1.3. Drøfting av observasjon nr.1

Vi synes det er interessant å se sammenhengene i de forskjellige teoriene, spesielt når vi nå har analysert observasjonene våre. Sammenhengene mellom teoriene blir tydelige, og setter lys på viktigheten av det musikalske i samspill med de yngste i barnehagen.

Om nå vi går tilbake og ser på den første observasjonen, med Wenche og Victor, som gir tydelige

følelsesuttrykk på tristhet/redsel. Ved måten Wenche møter Victor, gjennom rolig stemme, rytmiske bevegelser og strykning, kan man se både i teorien om tilknytning, følelser og musikk at det henger svært tett sammen. Victor roer seg ned, man kan tolke det som om han har blitt møtt på en adekvat måte gjennom kommunikativ musikalitet, og finner her tryggheten som Bowlby beskriver som essensielt for en trygg tilknytning (Abrahamsen, 2015, s. 44). Dette viser oss igjen sammenhengen, og gjør det tydelig for oss hvor viktig det er å være bevist på fenomenet kommunikativ musikalitet i møte med de minste barna i barnehagen.

Her kan vi igjen dra inn disse musikalske parameterne som Malloch og Trevarthen sier noe om. I dette tilfellet gester, tonefall og rytmiske bevegelser, og se hvordan disse blir tatt i bruk for å vise Victor forståelse for sine følelser og intensjoner. (Malloch & Trevarthen, 2009, s.4) Fonagy og Winnicott påpeker viktigheten av disse samspillfenomener, som de mener må være til stede for å skape gode samspill. (Abrahamsen, 2015, s. 21) Dette med rytmiske bevegelser, gester og tonefall har vi selv erfart og tatt i bruk i lignende situasjoner ute i praksis.

Vår søken etter dette «noe», dette magiske som finner sted i disse gode samspillene, har gitt oss en mulighet til å gå grundig inn i dypere teori om spennende tema. Dissanayake sier det så fint, at musikken kan ses på som naturens gave for å kunne kommunisere følelsen av trygghet og kjærlighet uten et verbalspråk (Kulseth, 2021, s.52). Dette tenker vi er det aller viktigste i barnehagen. Fordi at uten dette mangler grunnlaget for alt annet, om vi skal støtte oss på teorien til Bowlby (Abrahamsen, 2015, s. 44).

8.2. Observasjon nr.2 Fingeren

Vi vil nå ta for oss de funn vi ser på som relevante for oppgaven fra observasjonen av samspillet mellom Trine (1,5år) og Peder, den barnehageansatte, som starter ved at Trine holder pekefingeren opp til ansiktet til Peder.

8.2.1. Utdrag nr.1

Trine: «Au» (øynene er store og blanke, munnen går i en opp-ned U)

Peder: (tar fingeren opp til munnen) «Jeg skal spise den.» (lager smattelyder og lager tygge

bevegelser med munnen mens han beveger hodet frem og tilbake, har smale øyne).

Trine: (trekker hånden raskt til seg, gråter.)

8.2.1.1. Tilknytning

Trine kommer til Peder og viser fingeren sin med mimikk som kan tolkes som et følelsesuttrykk for tristhet, det kan hende hun har fått vondt i fingeren, noe som understrekes med lyden “au”. Hvis vi nå tar for oss Bowlbys begrep om trygg base eller trygg havn, hvor omsorgspersonen er følelsesmessig tilgjengelig for barnet og barnets signaler (Abrahamsen, 2015, s. 54) kan vi trekke slutningen at Trine har en trygg tilknytning til Peder. Hun kan ha opplevd at Peder over tid har vært der følelsesmessig klar til å ta imot henne når hun trenger trøst eller hjelp til å regulere egne følelser. Fonagy og Winnicott støtter begge oppunder dette argumentet da de begge vektlegger omsorgspersonens, i dette tilfelle Peders, evne til å dele følelser, fokus og intensjon som er sentrale for å få til et godt nok samspill. Det gode samspillet vil igjen gi grobunn for trygg tilknytning (Abrahamsen, 2015, s. 21).

I dette tilfellet tyder det på at Peder ikke svarer hensiktsmessig på Trines følelsesuttrykk da Trine begynner å gråte. Dersom Trine allerede har en trygg tilknytning til Peder vil deres relasjon ifølge Winnicott gå over i det Winnicott kaller “den gode sirkelen” igjen. Med den gode sirkelen mener Winnicott samspillet hvor barnets behov og følelser blir besvart på en hensiktsmessig måte (Abrahamsen, 2015, s.57).

8.2.1.2. Følelser

Tar vi følelsesaspektet av utdraget for oss kan vi se at Trine viser initiativ til å dele et fokus, intensjoner og følelser ved å ta fingeren opp foran ansiktet til Peder, og gjennom ansiktsuttrykk og lyden hun lager. Trine viser trekk i kommunikasjonen med andre som Stern relaterer til selvopplevelsesdomene, det intersubjektive selvet. Hun viser evne til å, gjennom kroppen, lyder og mimikk, kunne dele fokus, intensjoner og følelser (Haugen, 2013, s.62).

For oss kan det, til å begynne med, se ut til at Peder har en selektiv inntoning på Trine. Vi vil begrunne det i at Peder responderer på Trines følelsesuttrykk på en måte som virker til å være feil fordi Trine begynner å gråte. Det kan virke som om Peder ikke vil at Trine skal være trist, men heller glad, og hans svar på følelsesuttrykket til Trine ser ut til å være å tøyse det bort. Altså

definerer Peder ovenfor Trine at følelsen tristhet ikke er viktig, og prøver å få henne over i følelsen av å være glad ved å tulle med henne. Med andre ord et eksempel på hva Stern kaller selektiv inntoning (Haugen, 2013, s.63).

8.2.1.3. Musikalitet

I dette utsnittet ser vi at Peder tar i bruk både lyder, kroppsspråk, gester og mimikk som alle er musikalske elementer i henhold til hva Malloch og Trevarthen beskriver som musikalitet. (Malloch & Trevarthen, 2009, s.4) Man kan anta at dette er et forsøk fra Peder på å møte Trines invitasjon til samspill. På Trines respons virker det imidlertid som han misforstått Trines intensjon.

8.2.2. Utdrag nr.2

Peder: «Nei, huff, jeg bare tullet.» (rolig stemme, holder rundt barnet og endrer ansiktsuttrykk, munnen går i opp-ned U, øynene blir åpnere, øyenbrynene går opp)

Peder: (ser på fingeren til Trine) «Du ville vise meg at du hadde vondt i fingeren så tullet jeg bare med deg. Huff» (sukker, rolig og litt lys stemme. Holder rundt Trine og bøyer seg litt ned).

Trine: «Ja» (sukker og ser opp på Peder).

Peder: (blåser på fingeren og smiler forsiktig mot Trine).

Trine: (smiler tilbake, tar opp en spade).

Peder: (smiler) «Skal vi lage kake?»

Triner: (smiler stort tilbake og nikker og graver)

8.2.2.1. Følelser

Trine begynner å gråte, et følelsesuttrykk for å være trist, redd eller lignende. Peder responderer på gråten ved å roe ned stemmen, holde rundt Trine og endre ansiktsuttrykket til et som virker mer empatisk eller medfølende. Ved å se på Trines finger og snakke med en rolig, men lys stemme viser Peder at han anerkjenner og forstår Trines intensjon, følelser og fokus. Dette kan være et eksempel på affektiv inntoning (Haugen, 2013, s.55).

Vi kan tyde måten Trine igjen svarer Peder på, med å sukke, slutte å gråte og ser opp på Peder som en bekreftelse på at Peder har respondert hensiktsmessig. Videre smiler begge parter til hverandre og det går fra først et forsiktig smil til et stort smil hos Trine når Peder igjen kan se ut

til å dele Trines intensjon via felles fokus på spaden i sandkassa, som stemmer overens med teorien om affektiv inntoning og det intersubjektive selvet (Haugen, 2013, s.55).

8.2.2.2. Musikalitet

At Peder endrer sin tilnærming hurtig etter Trines gråt, viser hvordan barnet er med på å styre samspillet. Dette beskriver Vist som en avgjørende faktor for emosjonell deltagelse fra begge parter. (Haugen, 2013, s.79) Man kan også se måten Peder justerer seg på etter Trine, hvordan han endrer både tonefall, gester og mimikk til å tilpasse seg hennes følelsesmessige tilstand. Dette beskriver Kulseth som fleksibilitet som et av momentene som er med på å fremme empati. Videre ser man at Peder sukker, og at Trine imiterer dette. Imitasjon er også en av momentene Kulseth nevner i forbindelse med musikk og empati (Kulseth, 2021, s. 76). Dette ser man også når Peder smiler til Trine, hun gir et smil tilbake, som Peder igjen imiterer, og slik ser vi at det fortsetter. Her ser man også hvordan de musikalske elementene utgjør noe relasjonelt. Small påstår at det er i relasjonen mellom menneskene meningen med de musikalske handlingene finnes. Han sier videre at dette er noe man finner i alle samspill mellom mennesker. (Small i Kulseth, 2021, s.55)

Knudsen nevner en av de såkalte musikalske identitetene i barnehagen for omsorgspersonen. Kanskje kan man tenke seg at Peder er en slik, da han raskt tar i bruk kommunikativ musikalitet for å møte Trine der hun er (Knudsen et al, 2018, s. 35).

8.2.3. Drøfting observasjon nr.2

Slik vi har sett under analysen av observasjonen, virker det som om Trine søker trøst og anerkjennelse for smertene i fingeren sin hos Peder. Deretter har vi tolket det dithen at Peder misforstår, eller velger å forsøke med avledning for å unngå følelsen tristhet hos Trine. Som nevnt kan dette ses på som det Stern kaller selektiv inntoning (Haugen, 2013, s.63). Det vi finner interessant her er hvor raskt Peder endrer adferd når han ser Trines reaksjon, altså gråten, en følelsesrespons. Kan dette da tyde på at han har denne musikalske evnen? Som Knudsen nevner fra sin forskning om de såkalte musikal pathfinders, altså disse musikalske identitetene vi finner i barnehagen, kan man da si at Peder muligens er en «omsorgsperson», som Knudsen beskriver? Om vi følger denne teorien videre ser man at denne personen beskrives som en som bruker kommunikativ musikalitet i samspill med barna (Knudsen et al, 2018, s. 35). Dette har vi tolket,

gjennom arbeidet med vår empiriske oppgave, som essensielt for å kunne danne trygge, gode relasjoner til ungene. Kan det da tyde på at det ligger naturlig hos noen, men at andre må lære det gjennom utdanning og gjentatte erfaringer fra praksis? Og blir samspillet da autentisk? I starten av analysen går vi gjennom teorien til Bowlby, og tolker vår observasjon som om Trine har en trygg tilknytning til Peder. Da kan det se ut som om slike feiltolkninger som man kan kalle Peders første respons, går helt fint, så lenge det blir reparert og at barnet blir møtt på sine følelser og intensjoner etterpå. Dette stemmer overens med affektiv inntoning og det intersubjektive selvet (Haugen, 2013, s.55), og Peder blir igjen en trygg base for Trine. (Abrahamsen, 2015, s. 44).

8.3. Oppsummerende drøfting

Vi vil nå gå tilbake til utgangspunktet for oppgaven, nemlig problemstillingen. Hvordan kommer den ansattes musikalitet til uttrykk i samspillet med de yngste barna i barnehagen? Gjennom analysen har vi kommet frem til at den ansattes musikalitet kommer til uttrykk gjennom musikalske parametere som gester, puls, stemme, bevegelse og rytme som samsvarer med Malloch og Trevarthens begrep kommunikativ musikalitet (Malloch & Trevarthen, 2009, s.4), men vi ser også gjensidige bevegelser som Cross og Morley hevder man finner i musisering (Cross & Morley, 2009, s.76-77). Gjennom analysen ser vi at den ansattes musikalitet virker å være vesentlig for den ansattes evne til å formidle empati, trygghet, omsorg og å bli sett. Musikk blir verktøyet for å formidle og anerkjenne følelsene, som Stern kaller affektiv inntoning (Haugen, 2013, s.55). Dissanayakes mener at kommunikasjon av følelser er grunnen til at naturen ga oss musikk. Vi mener basert på observasjon og egne erfaringer med de minste barnehagebarna at dette stemmer med praksis. Med musikk som medie for å formidle følelser blir musikalitet også viktig i forbindelse med tilknytning. Den ansattes musikalitet kan ha påvirkning for hvor vidt de minste barna i barnehagen får en trygg tilknytning til en omsorgsperson i barnehagen. Ut fra teori og praksis ser vi at dette er essensielt for barnets trygghetsfølelse som igjen er avgjørende for at barnet skal kunne utforske, leke og lære i barnehagen. Musikalitet er altså en mye større del av barnehagehverdagen enn musikksamlingen på avdelingen, vi ser den i alle samspillrelasjoner og oppbygging av trygghet.

9. AVSLUTNING

Vår bachelor oppgave er som nevnt i innledningen inspirert av de fantastiske barnehageansatte som har noe ved dem som gjør at de minste barna raskt danner trygge og sterke relasjoner til dem. Vi har forsøkt å belyse hva dette «noe» er ved å bruke teori om tilknytning, musikalitet, kommunikativ musikalitet, musikalitet og empati, og musikalitet og følelser.

Gjennom arbeidet vårt med oppgaven har vi sett hvor mye musikalitet preger samspillet mellom barnehageansatte og de minste barna i barnehagen. Vi ser at musikalitet er så mye mer enn sang og dans, og det virker for oss som om musikk er et medie for følelser. Musikk kan være gynging på bena, rytmisk stryking på en rygg eller et smil som speiles av et barn og mye, mye mer. For oss blir det tydelig at musikk er vesentlig for tilknytning da tilknytning styres av følelser. Et lite barn i barnehagen har ikke nødvendigvis et godt utviklet verbalspråk, og om så var, virker det som om musikken er det beste språket til å formidle og forstå følelsene til barnet på. Gjerne er det som Langers hevder at musikkens struktur er mer lik følelsenes struktur enn hva ordenes struktur er (Vist, 2013, s.88 og 89).

Hvordan kommer den ansattes musikalitet til uttrykk i samspillet med de yngste barna i barnehagen? Vi har gjennom analyse og drøfting basert på våre observasjoner, egen erfaring i praksis og relevant teori, kommet frem til at musikaliteten kommer til syne gjennom blant annet bevegelser, puls, gester, mimikk, stemme, rytme og gjensidige bevegelser. Vi finner igjen disse musikalske parameterne i observasjonene av både Wenche og Victor, og av Peder og Trine.

Oppgaven vår viser, slik vi ser det, sammenhengen mellom musikalitet, følelser og tilknytning. Vi ser gjennom analyse og drøfting av våre observasjoner hvordan man kan benytte seg av den kommunikative musikaliteten når man er i samspill med små barn, og ikke minst hvor viktig denne formen for kommunikasjon er i forbindelse med følelser, tilknytning og empati. Vi håper at flere barnehagelærere og barnehagelærerstudenter vil kunne ta i bruk de musikalske parameterne i samspill med de minste barna og forhåpentligvis hjelpe barna med å danne trygge tilknytninger til de ansatte, og dermed gi en trygghetsfølelse hos barna som gir et godt grunnlag for lek, utforsking og læring.

Vi opplever å ha fått en økt forståelse for hvordan vi kan forbedre samspillet mellom oss som fremtidige barnehagelærere, og de minste barna i barnehagen, og vi vil derfor takke foreleserne

og veilederne vi har hatt i faget musikk for å introdusere oss til den kommunikative musikaliteten.

10. LITTERATURLISTE

Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Universitetsforlaget

Cross, I. & Morley. (2009) The evolution of music: theories, definitions and the nature of the evidence. I Malloch, S, Trevarthen, C. (Red.) *Communicative musicality: exploring the basis of human companionship* (s.61-81). Oxford University Press.

Dalland, O. (2022) *Metode og oppgaveskriving* (7.utg). Gyldendal

Haugen, S. (2013). Barnehagen: arena for små barns opplevelse av mestring og glede over livet. I S. Haugen, G. Løkken og M. Röhle (Red.), *Småbarnspedagogikk: Fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2. Utg., s. 49-68). Cappelen Damm Akademisk

Knudsen, J. S., G. S Aglen, I. Danbolt & N. Engesnes. (2018). Musikal pathinders of the Kindergarten. *Contemporary Issues in Early Childhood*.
<https://doi.org/10.1177/1463949118756369>

Kulset, N. (2021) *Din musikalske kapital* (2.utg). Universitetsforlaget

Malloch, S. & C. Trevarthen. (2009) Musicality: Communicating the vitality and interests of life. I Malloch, S, Trevarthen, C. (Red.) *Communicative musicality: exploring the basis of human companionship* (s.1-11). Oxford University Press.

Vist, T. (2013). I lyden bor barnet, i barnet bor lyden: Om små barns forhold til musikk. I S. Haugen, G. Løkken og M. Röhle (Red.), *Småbarnspedagogikk: Fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2. Utg., s. 85-101). Cappelen Damm Akademisk